

ing zijn, en
endheid
ing dus
chi, om
g ouer
hebben
tot ge-
moeten
geestlijk
dus, ook
wing en
te dien
t, in af-
en. Dit
met al
u onze
zorgen
n kerke-
rk, met
est, en
ent van
lijk aan
niet die
door de
gechiedt
te, door
aasen en
door de
Kerken.
is, zij is
rekkelijk
u noodig
en strek-
g wilden
thooging
e in dat
te kort;
ut heeft,
Ook van
olle, dat
en hoe
lijk juist
t moeite,
e bepaal-
met name
ent, een
zuiveren,
zif, dat
is andere
m. Maar
teurlogie-
de ge-
trake-
ms op de
g van de
door be-
daardoor
waardoor
maatstaf
n, en dat
t bedrag,
bestaande
n, of aan
ulijks uit
envoudig,
d gebied
d helpen,
slastingen
ogst vol-
behooflijk
voor de
niet zou
l in onze
en. Maar
log veel
woorden,
goedheid
lijk staan.
Dienaar
aan wie
n. Daar-
n, dat er
chting te
Kerken.
n, en waar
ristelijke
al. 6:2).
geschiedt
zaamheid
eene uit-
verplicht
nen be-
Tot het
ken zou-
den zij
u die
en geen
e eigene
en, maar
e zelve,
shrengen,
cht, maar
niet nu
te zeggen
re Kerk,
evenmin
ben alle
aansloten
loor ver-
en de
n de aar
der z. in
de hetge-
n hebben.
dere ver-
plessen
n besluit
n van de
n besluit
e uitvoo-
t van het
Kerken
nchap-
en wor-
daardoor
deu, ook
en, is dus
temen
pliching
en ook
volgt.)
u?
en door
ere uit-
gegeven,
Apostel
verband
n artikel
g's Real
dit vol-
klaring,
verwaar-
verband
Apostel
n tegen-

woordigen tijd, waarbij de hoofdgedachte is, dat toen alleen acht zielen (door het water) zijn gered, gelijk thans alleen de gedoopten, zou reeds bij voorbaat verlamd zijn geworden, wanneer de Apostel in het vlak daaraan voorafgaande zoo sterk op den voorgrond had geschoven, dat de redding ook was toegedacht aan degenen, die in den zondvloed omgekomen zijn.

Lauterburg zelf stelt dan ook een andere verklaring voor, die zeker veel vernünftiger is. Hij wijst er op, dat de Apostel Petrus in zijn tweede zendbrief hoofdstuk 2 vers 4 en 5 eerst zegt, dat „God de engelen, die gezondigd hebben, niet heeft gespaard, maar die in de hel geworpen hebbende, overgegeven heeft aan de ketenen der duisternis, om tot het oordeel bewaard te worden,“ terwijl terstond daarna gezegd wordt, dat God ook „de oude wereld niet heeft gespaard, maar Noach, den prediker der gerechtigheid, zijne acht zielen heeft bewaard, als Hij den zondvloed over de wereld der goddeloozen heeft gebracht.“ Ook in II Petrus 2 wordt dus in eenzelfde verband eerst van de gevallen engelen gesproken en daarna van den zondvloed, met bijna dezelfde woorden als in I Petrus 3:18—20 worden gebruikt. De „geesten in de gevangenis“, waarvan in I Petrus 3:19 sprake is, zouden daarom dezelfde engelen zijn, waarvan de Apostel in zijn tweede zendbrief zegt, dat God ze in de hel heeft geworpen, ze overgevend aan de ketenen der duisternis. Daarvoor zou bovendien nog pleiten, dat het woord *geesten* in het Nieuwe Testament nooit gebruikt wordt voor de afgestorvenen, die steeds *zielen* worden genoemd; „geesten“ zou overal de engelen aanduiden. Dat Christus naar deze gevallen engelen was heengegaan om hun te prediken, was volstrekt niet om hen te behouden, zegt Lauterburg, maar diende om hun het aanstaande oordeel aan te kondigen en over hen te triumfeeren door zijn opstanding uit de dooden.

Hoe aannemelijk deze verklaring echter schijnt, toch stuit ze op geen geringe bezwaren. Immers, waar in I Petrus 3:20 uitdrukkelijk gezegd wordt, dat deze geesten ongehoorzaam geweest zijn in de dagen van Noach, daar zou men dan moeten aannemen, dat de val der Engelen vlak vóór den zondvloed had plaats gevonden en niet dien zondvloed in rechtstreeksch verband stond, waarvan de Schrift ons niets leert. Lauterburg tracht zich uit deze moeilijkheid te redden door den oud-Joodschen fabel weer op te rapen, dat de zonen Gods, die tegen Gods gebod met de dochteren der menschen zich vermengden (Gen. 6:4), engelen zouden geweest zijn; juist door die vermenging zouden deze engelen gevallen zijn, en door de verleiding, die van hen uitging, zou al de goddeloosheid ontstaan zijn, waarover de zondvloed als oordeel kwam. Maar de Schrift plaatst den val der engelen niet in Genesis, 6 maar reeds veel vroeger, vóór den eersten val des menschen in het Paradijs. Bovendien sluit al wat de Schrift ons leert aangaande de natuur der engelen de mogelijkheid van zulk een vleeschelijke vermenging met de dochteren der menschen uit. Zij zijn *geesten* en worden niet ten huwelijk genomen noch gegeven. Ook in II Petrus 2:4 wordt de engelval volstrekt niet met den zondvloed in verband gebracht. De Apostel, die daar den dwaaleraars in zijn dagen het oordeel Gods aankondigt, wijst daarbij op verschillende voorbeelden uit de geschiedenis, om te toonen hoe schrikkelijk dat oordeel Gods zijn zal. Eerst, in vs. 4, wijst hij op het oordeel Gods over de gevallen engelenwereld; daarna in vs. 5 op het oordeel Gods over de goddelooze menschen voor den zondvloed, en ten slotte in vs. 6 op het oordeel Gods over Sodom en Gomorra. Evenmin nu als er een rechtstreeksch verband is tusschen de verdelging van Sodom en Gomorra en den zondvloed, evenmin is er zulk een verband tusschen den zondvloed en den val der engelen. De drie voorbeelden staan elk op zich zelf.

Ook de opmerking van Lauterburg, dat het woord *geest* alleen voor de engelen zou gebruikt worden, maar nooit voor de zielen der afgestorvenen, is niet juist. Geest is de algemeene aanduiding voor wat geen lichaam heeft en wordt daarom, zij het ook zeldzamer, ook voor de afgestorvenen gebruikt, zooals o.a. blijkt uit Hebr. 12:23: „gij zijt gekomen tot God, den rechter van allen, en de geesten der volmaakte rechtvaardigen.“ Ook uit andere plaatsen blijkt dit, bijv. uit Lucas 24:37, 39, waar staat, dat de discipelen bij 't zien van Christus na de opstanding eerst „meenden, dat zij een geest zagen,“ waarop Christus hun toeriep: „taast mij aan en ziet, want een geest heeft geen vleesch en beenen, gelijk gij ziet, dat ik heb;“ waar het woord *geest* blijkbaar niet ten engelverschijning aanduidt, maar de verschijning van een afgestorvenen. En als de Pharizee in Hand. 23:9 van Paulus zegt: „wij vinden geen kwaad in deze menschen, en indien een geest of een engel tot hen gesproken heeft, laat ons tegen God niet strijden,“ dan wordt ook hier geest en engel juist onderscheiden.

Moet op deze gronden de verklaring van Lauterburg afgekeurd worden, evenzeer zal het de verklaring door Luther gegeven en door de Socianen, Vorstius, Hugo de Groot e.a. aangevolgd, dat de „geesten in de gevangenis“ hier zijn de heidenen uit Christus' dagen, die in den kerker van het ongelooft gebonden zaten. Om hen te verlossen zou Christus na zijn opstanding de apostelen hebben uitgezonden om hun het Evangelie te verkondigen, en dat zou de Apostel bedoelen, wanneer hij zegt, dat Christus heengegaan was om de „geesten in de gevangenis“ te prediken. Dat deze verklaring niet juist is, behoef wel geen uitvoerig betoog. Niet alleen toch, dat het woord *geesten* niet voor levende menschen kon gebruikt worden, maar er staat uitdrukkelijk, dat deze geesten eer-

tijds ongehoorzaam zijn geweest, in de dagen van Noach. Er is in dezen tekst dus niet sprake van levende personen uit de dagen van Paulus, maar van menschen, die geleefd hadden in Noach's dagen en nu reeds lang gestorven waren.

Calvijn heeft daarom terecht deze verklaring verworpen, maar de uitlegging, die hij zelf geeft in zijn commentaar op I Petrus, kan toch evenmin bevestigd, gelijk hij dan ook zelf erkent, dat ze feitelijk met de woorden van Petrus in strijd is. Wel heeft Calvijn er volkomen juist op gewezen, dat Petrus hier niet spreekt van een plaatselijke nederdaling ter helle, maar van een werking, die van Christus' geest is uitgegaan, maar hij laat die werking hierin bestaan, dat Christus na zijn opstanding aan de geloovige geesten, d. w. z. de geloovigen uit het Oude Verbond, een bijzondere openbaring zijner genade heeft doen toekomen, waardoor ze als 't ware doordrongen werden van de levendmakende werking van zijn Geest. Het woord door gevangenis overgezet, vertaalt hij dan ook door wachttorens, wat het woord *φυλακή* metterdaad beteekenen kan, en de „geesten in den wachttorens“ zou beteekenen, dat deze geloovige vaders in afwachting waren van het hun beloofde heil. Zoo zou het doel van den Apostel wezen, om aan te toonen, dat de geloovigen van het Oude Testament, die in hope ontspanen waren, dezelfde genade deelachtig waren geworden als wij; ze zouden de kracht, die van Christus' dood en opstanding uitging voor alle geloovigen, ook zelf ondervonden hebben en aldus den dag zijner bezoeking, die ze met groot verlangen hadden tegemoet gezien, ook metterdaad verkregen hebben; en tegelijk zou daardoor, gelijk Calvijn later in zijn Institutie Bk. II cap. XVI § 9 er aan toevoegde, aan de verlorenen nog klaar-der zijn duidelijk geworden, dat zij van alle zaligheid waren buitengesloten. Hoe juist deze gedachte op zichzelf is, toch kan kwalijk ontkend, dat hiervan in I Petrus 3:18 en v. v. geen sprake is, want van deze geesten in de gevangenis wordt juist gezegd, dat ze ongehoorzaam zijn geweest, en Calvijn, die overigens een altoos even nauwgezet uitlegger is, doet hier allerlei wanhopige pogingen om den Apostel feitelijk heel iets anders te laten zeggen dan er werkelijk staat. Er is in I Petrus 3:19 geen sprake van de vrome zielen van het Oude Testament, maar van de goddelooze menschen uit Noach's dagen.

Toch ligt er in deze verklaring van Calvijn een element van waarheid, dat op zeer gelukkige wijze door Prof. Bavinck in zijn Dogmatiek Dl. III p. 422 nader ontwikkeld is, en wel deze gedachte, dat van Christus' opstanding een machtige werking ook op de wereld der afgestorvenen is uitgegaan. Laat men dan ook de onjuiste opvatting van Calvijn varen, dat de Apostel hier spreekt over de werking van Christus' opstanding op de zielen der Oud-Testamentische geloovigen, en beperkt men zich tot de geesten, die ongehoorzaam waren en daarom in de gevangenis waren opgesloten, dan komt men tot een veel juistere exegese. Die werking nu is niet geschied, doordat Christus zelf naar ziel of lichaam naar de onderwereld is heengegaan, want hiervan zegt de Apostel Petrus niets. Er staat niet, dat Christus heengegaan is naar de gevangenis om daar de geesten te prediken, maar dat Christus in den Geest heengegaan zijnde, ook aan de geesten, die in de gevangenis zijn, gepredikt heeft. De vraag is dus juist, wat onder dit „heengegaan zijnde in den Geest“ verstaan moet worden. Volgens Prof. Bavinck ziet dit niet op een descensus ad inferos, een nederdaling ter helle, maar juist omgekeerd op Christus' opvaren in glorie naar den hemel. Voor deze opvatting is zeker veel te zeggen, want Christus zelf gebruikt dit woord *heengegaan* meer dan eenmaal, om daarmede zijn gaan naar den hemel aan te duiden, zooals uit Joh. 14:2—4 en elders blijkt, en de apostel Petrus zelf gebruikt ditzelfde woord in vs. 22, waar letterlijk staat: dewelke is geseien aan de rechterhand Gods, *heengegaan zijnde* naar den hemel. Op deze wijze zou dan ook het verband zeer goed tot zijn recht komen. In vs. 18 wordt eerst gesproken van Christus' vernedering: „Hij is wel gedood naar 'het vleesch“, om daarna de heerlijkheid van Christus te teekenen: „maar Hij is levend gemaakt door den Geest, en door dezen Geest is Hij ook heengegaan“ d. w. z. naar de hemelen. Daardoor, d. w. z. door die opstanding en hemelvaart, zou Christus dan gepredikt hebben aan de geesten in de gevangenis, want die opstanding en hemelvaart was, gelijk Prof. Bavinck zegt, een rijke, machtige, triumfantelijke prediking niet alleen voor de levenden op aarde, maar ook voor de afgestorvenen. Die prediking diende dan natuurlijk niet om hen te behouden, maar om hen te veroordeelen. En dat de Apostel deze prediking hier inzonderheid laat geschieden tot de geesten in de gevangenis, die ongehoorzaam waren in de dagen van Noach, zou dan daaruit te verklaren zijn, dat de tijdgenooten van Noach volgens de voorstelling der Schrift juist de meest goddelooze van alle menschen zijn geweest, terwijl door de vermelding dezer menschen tevens de gelegenheid werd geboden om door den zondvloed te komen tot de redding, die in den doop ons geschonken wordt. Zoo komt ook de tegenstelling tot haar recht; want evenals de opstanding en hemelvaart van Christus een prediking van oordeel is voor de ongehoorzaam en goddeloozen, zoo is diezelfde opstanding en hemelvaart ook voor de geloovigen de grond hunner behoudenis. Daarom zegt de Apostel aan het slot, dat het water des doops ons behoudt door de opstanding van Jezus Christus, welke is aan de rechterhand Gods, heengegaan zijnde naar den hemel, de engelen, machten en krachten Hem onderdanig maakte zijnde (vs. 21, 22).

Dere uitlegging past zeker volkomen in het verband, geeft een goeden Schriftuurlijken zin en lost de moeilijkheden op. De eenige bedenking, die met een schijn van recht hiertegen kan ingebracht worden, is dat het woord *prediken*, wanneer het in absolute zin gebruikt wordt, gelijk hier, in den regel de verkondiging van het Evangelie en niet van het oordeel beduidt. Toch ligt die beteekening niet in het oorspronkelijke woord opgesloten, en deze regel gaat ook niet altijd door. In Hand. 10:42 zegt Petrus, dat God hem geboden heeft den volke te *prediken* en te betuigen, dat Christus degene is, die van God geordend is tot een Rechter van levenden en dooden. En waar de Apostel in II Petrus 2:5 Noach een prediker der gerechtigheid noemt, daar ziet ook deze prediking meer op de aankondiging van het oordeel Gods, dan op de prediking van het Evangelie. Het woord prediken wil niet anders zeggen dan *als heraut optreden* d. w. z. iets openlijk verkondigen of bekend maken. Wat de inhoud van die verkondiging is, moet eerst uit den samenhang blijken.

Vreestafel.

1. Dr. J. F. BEERENS. CHRISTENDOM EN VROUWENBEWEGING. Utrecht. G. J. A. Ruys 1909.

Dere brochure heeft haar oorsprong in een lezing, die Dr. BEERENS, predikant in de Hervormde Kerk te VARE, heeft gehouden in Tiel. Ik acht haar zo om het onderwerp dat er in wordt behandeld en om de wijze waarop er dit wordt behandeld, belangrijk genoeg om er hier de aandacht op te vestigen.

De Vrouwenbeweging of het Feminisme, een naam, die het wezen der zaak nog minder uitdrukt, — is er nu eenmaal, en men dient er zich een oordeel over te vormen.

Wie bij dit laatste zijn medemenschen behulpzaam wil zijn, doet, naar het mij voorkomt, nog zoo kwaad niet met een definitie of ten minste een omschrijving vooraf te laten gaan. Op dit stuk nu dunkt mij, dat Dr. BEERENS zich in zijn brochure schuldig heeft gemaakt aan een zonde van verzuimen. Waar hij van de Vrouwenbeweging, op p. 11 zijner brochure, zoo heel eer loops spreekt als van „een poging gewaagd tot opheffing van het gansche vrouwelijk geslacht“, kan dit toch zelfs niet voor een omschrijving gelden.

Maar, al lijkt, door dit gemis aan begripsbepaling, het betoog van den geschiedschrijver ook aan zekere onvastheid, de wijze waarop hij zijn onderwerp behandelt, is voor ons Christenen, zooals ik reeds zei, belangrijk genoeg.

In deze brochure toch is een Christen aan het woord, die het zeggen van Dr. SLOTERMAKER DE BRUINE, uit diens *Christelijk-Sociale Studee*, „Gelooven aan den Schepper, gelooven aan den Verlosser, dat is tegelijk: de toepassing van het christelijke vragen ook voor het sociale leven“, — met instemming overneemt. (p. 9). En in deze brochure is daarbij ook een geleerde aan het woord, die van de Vrouwenbeweging zelf, welke metterdaad een belangrijk verschijnsel is in het sociale leven onder moderne cultuur, rich, en alijks de door-hem opgegeven literatuur (p. 10) en blijken den inhoud van zijn geschrift, alvorens voor dit verschijnsel van het sociale leven de toepassing van het christelijke te vragen.

En zoo is dan de schrijver tot het, ook mijns inziens, juiste inzicht gekomen, dat de Vrouwenbeweging op zichzelf naar de beginselen van christelijke zedelijkheid niet is te veroordeelen; maar ook, dat in die beweging twee elementen zitten, waarvan hij dan het ene onschijnt als: „zucht naar verbetering van de positie der vrouw op de basis van bestaande toestanden“, en het andere als „verlangen naar volkomen gelijkstelling van beide sekse, met allegeheele overwerping van het gezeven“. Door een *Christelijke vrouwenbeweging* wil hij dan het laatste bestrijden, om het eerste tot vollen wasdom te doen komen. (p. 13).

Het doel van zulk een Christelijke vrouwenbeweging, „waarvan wij nu, helaas in ons land nog weinig bespeuren“, maar die in 1899 bij onze oostelijke naburen ontsind in de DUITSCHE EVANGELISCHE FRAUENBUND met die *Evangelische Frauenstimmung* als orgaan, „om dan moeten wezen: bevordering van de belangen der vrouw, met inachtname van de haar door God toegewezen plaats en volgens de beginselen van het Evangelie. (p. 45).

De brochure handelt, na een Inleiding, over ontstaan en groei der Vrouwenbeweging; hare grondslagen; christelijke beschouwing der sekse; belemmeringen van het huwelijk; opvoeding tot huisvrouw; positie der ongetrouwde vrouwen; vrouwelijke beroepen; de vrouw en de studie; eindelijk, christelijke vrouwenbeweging.

Ik kan de lezer van dit vlugschrift ten eerste aanbevelen ook aan deze lezer.

3. J. C. SIKKEL, Dwaardes des Woords te Amsterdam. WAGEN ISRAËLS ZIJN RUITEREN. DE PROFET ELIA. EEN VUTBAAR IN DE LEVEN'S BRANDING. Amsterdam. H. A. van Bottenburg 1909.

Een boek met drie titels.

„Als ik bij mij op den Waalwijk sta, kan ik de snelheid, die richting en de draakolken van de rivier beter waar nemen, dan ik wanneer in een roeiboortje gezeten er door wordt megevoerd.“

„Als de Waal laag staat, redeneert men dan aldus: Er zijn wel sandplaten in, waar de schepen op vast moeten loopen, maar in 's hemelsnaam, laat ze maar varen, dan moeten ze zelf naar anker vinden, waar het diep is en waar niet? Neen, natuurlijk niet, men waarschuwt, men wijst door bakens en toonen aan, welke richting zij kiezen moeten.“

Dit zijn twee citaten uit de zooveel besproken brochure van Dr. BEERENS.

Wat die nu te maken hebben met het boek dat ik thans ga bespreken? Dit, dat de gedachten welke aan elk dezer twee citaten ten grondslag liggen, naar het mij toeschijnt, treffende overeenkomst hebben met die waarin SIKKEL het eigenaardige van den arbeid van den Profet Elia ziet; waarin hij hem ten voorbeeld stelt, ook voor onzen tijd; en welke twee gedachten hij dan ten grondslag legt, de eene aan den eersten en de andere aan den laatste titel van zijn boek over den PROFET ELIA.

De rivier objectievert zich niet voor den snel door haar strooming megevoerden, en nog minder, als het tegen stroom op moet, — voor den dan sweetend zwogener in zijn roeiboortje, maar wel voor den rustigen beschouwer op den dijk. Zoo nu ook krijgt men niet vóór zich, heeft men geen blik op het leven van onzen tijd, met zijn hoogste en diepste, met zijn crisis in den strijd of voor het bewustzijn van dezen onzen tijd Jehovah, dan wel Bani God zal blijven, wanneer men er midden in is en zich dan of als de

lust-menschen er maar dóór-laat-glijden en eer geleefd wordt dan leeft, of als de smarten-menschen er zich dóór-moet-worstelen. Maar wel objectievert zich dat leven, als men voor een enkel uur, voor één dag, een Sabbatdag, door den dienst des Woords er eens uitkomt en dan wordt opgevoerd tot die hoogte der aanschouwing, van welke David zoo terkenend zegt: „Hij, mijn God verhoog mij op een rotssteen!“

God nu gebruikt daarbij ook den dienst der menschen.

Zoo in en voor zijn tijd, den tijd van de geweldige crisis Jehovah of Baal, — Elia.

En hoe Elia dat toen gedaan heeft, beschrijft SIKKEL u door in machtige taal, machtig omdat haar woorden van smart en van vreugd, van verrukking en van verachting, zoo heel-diepe indringen in uw ziel, — u te teekenen dien krachtmensch Elia, dien profet in zijn dienst des Woords.

„Zie hem staan tegenover heel het leven van zijn tijd, bij alleen, de hand opgeheven naar den levenden God, roepend, getuigend voor den ewigen Waarachtig, wiens Naam en Woord voor heel het mensdom op aarde geldt“, — roept SIKKEL uit.

Dat is de kracht van de profetie, van de bediening des Woords, de kracht die 'n mensch, ook de mensch Elia, niet heeft uit zichzelf; maar die hem toevloeit uit den God van het Woord en die hij oefent door het bedienen van het Woord van God. „Die machtige kracht is, de strijdmacht van den Heere Zebaoth, als machtige helden wachtend Zijn weik, om te spoeden naar de aarde en te doen Zijn Woord.“

„De macht die in de geestelijke crisis, die telkens op aarde in de mensheid weerkeert, doet kiezen voor den Heere.“

„Met die strijdmacht was Elia in zijn opvaren een; met die vurige wagens en paarden voor Elia ten hemel.“

„Maar met die wagens en die ruiters was Elia ook één in zijn voortgaand leven en in zijn dienst op de aarde.“

Daarom roept tot hem bij zijn hemelvaart ELIA, zijn geestelijken zoon, mijn vader, *wagen Israels en Zijn ruiters*.

Maar daar is meer.

David's wensch om al de dagen zijns levens te wonen in het huis des Heeren, waar hij werd verhoogd op den rotssteen, kon in dit leven niet vervuld.

Het leven moet geleefd.

Men moet terug tot de beschouwing in de handeling. Uit de contemplatie in de activiteit. Uit den Sabbatdag in de werkdag.

Terug, op en in den vollen stroom van het leven, waar het dan voor velen vaak zoo'n tegen-droom-oppoeten is; niet het minst wel voor wie nog gelooven aan het verwezenlijken van idealen en zich dan „meester droomer“ hooren toevoegen.

En de rivier heeft sandplaten, waar schepen op vast moeten loopen. De wijsheid zegt niet: laat ze maar varen, dan moeten ze zelf maar vinden waar het diep is en waar niet. Maar wel zegt ze, laat ons door bakens en toonen aanwijzen welke richting zij moeten kiezen en zij laat het niet bij zeggen.

Zoo ook heeft Elia bij zijn dienst des Woords in liefdevolle barmhartigheid gewaarschuid; richting en stuur gegeven aan het leven; en in hij in zijn tijd van geestelijke crisis, die telkens op aarde terugkeert, door woord en daad gewest tot een *waakblik in de levensbranding*.

En ook dat tekenen u SIKKEL in zijn levensbeeld van Elia.

En zoo is dit boek een diep indringen in wat het Woord ons zegt van ELIA; van innig meeloven met den Profet; van als het ware voelen den eigen harteklop van dezer krachtmensch. Maar daardoor ook, van indringen in het wezen van de bediening des Woords; van hoe die bediening voor ons moet objectiveren het leven en in dat leven moeten stellen de bakens.

Een dieptepijning en daarbij stichtelijk, in den zin opbouwend, boek is deze PROFET ELIA van SIKKEL.

Officiële Berichten.

AALMEER, 14 Dec. Heden was het 25 jaar geleden, dat onze herder en leeraar, Dr. J. Fokkinga, in het ambt werd bevestigd.

In een openbare samenkomst met de gemeente werd dit feit herdacht. Z. Ew. sprak naar aanleiding hiervan een gedachtenwoord, getuigende hierin van Gods groote gunstbewijzen, zijn gehele leven lang ervaren, en deed dit naar aanleiding van hetgeen wij lezen in het laatste gedeelte van 2 Samuel 7:18: „Wie ben ik, Heere, Heere en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hertoe gebracht hebt?“ Na afloop van deze rede volgden verschillende toespraken en regenvenschen. De kerken van Edam, Medemblik en Amstelveen waren door afgevaardigden vertegenwoordigd.

De Heere in vervulling gaande de uitgesproken wenschen en bedes.

Namens den Kerkeraad:
J. P. J. J. J., scriba.

Kort Verslag der Classicale Vergadering gehouden te Dordrecht, 10 Nov. 1909.

De vergadering wordt op gebruikelijke wijze geopend door Dr. V. H. Hepp, die naar toebeurt praezes is.

In het moderamen nemen zitting Dr. Hepp, praezes, Dr. Hoek, assessor, en Dr. Schoemakers, scriba.

De Acharius leest de notulen, welke vastgesteld worden.

Aan een paar hrs. Diakenen, wordt keurstem verleend.

De kerk van H. L. Ambacht, vraagt de hulp der Classen in den Dienst des Woords op 23 Jan. n.k. Daarvoor wordt aangewezen Dr. Warner uit Brussel.

Van de Classis Gorinchem is geen vraag om hulp ingekomen. Mocht dat nog inkomen, dan zullen de deputaten, voor de regeling der diensten daarvoor zorgen.

Dr. van Dam brengt rapport uit van de laatst gehouden vergadering der Zendingdeputaten. Die vergadering was hoofdzakelijk gewijd aan de bespreking der Medische Zending.

Ook Dr. Hoek deed als deputaat mede wat er noodig is voor een z. kl. hospitaal enz.

De kerkvisitatoren brengen verslag uit van hun beleving in de kerken der Classis.

H. L. Ambacht vraagt een consulent. Benoemd wordt Dr. Hoek.

Namens de kerken van Dordrecht en Zwijndrecht deelt Dr. de Jonge mede, dat de stukken van den vertrekkenden Dienaar der Woords in orde waren.

Ingekomen een schrijven van Dr. Bruins, waarin hij hartelijk afscheid neemt van de Cl. en den broeders den rijken zegen des Heeren toewenscht.

In plaats van Dr. Bruins, wordt nu benoemd Dr. Schoemakers tot visitator, terwijl tot secundus wordt gekozen Dr. v. d. Kamp.

Dr. Hoek rapporteert namens de Commissie, benoemd door de Classis, om na te gaan welke vragen voor het doen van openbare belijdenis de beste zijn, en of ze zoo noodig ook algemeen door de kerken der Classis kon worden ingevoerd. De Commissie adviseert te gebruiken de vragen, opgesteld door den kerkeraad van Utrecht.

De vragen zullen met de redenen, waarom deze het geschikt bevonden worden, opgenomen worden in de korte notulen en een volgend maal in bespreking worden gebracht.

De roepende kerk voor de volgende Cl. Vergadering is Brussel.

Nadat gezongen is Ps. 131:4, gaat Dr. Schoemakers voor in dankzegging en sluit de praeses de vergadering.

Op laat der Classis,
H. H. SCHÖMERS, Scriba.

Buitenland.

Duitsland. Uit de Generale Synode der Pruisische landskerk. De Pinksterbeweging en de Gemeenschappen.

In deze dagen is de Generale Synode van de Pruisische landskerk vergaderd geweest. Een nieuwe wet tegen dwaalere werd aangenomen. Dit is een zaak van gewicht. In plaats van den Evangelischen Opperkerkeraad komt een „Spruch Kollegium“; in plaats van een discipline handeling, komt eenvoudig het vaststellen van een feit.

De predikant die wegens dwaalere behandeld worden moet, kan zich door raadsliden laten bijstaan, en ook wordt toegestaan dat aan de behandeling een beperkte openbaarheid wordt gegeven. In geval dat vastgesteld wordt, dat een leeraar afwijkt van de belijdenis der Kerk, verlaat hij zijn ambt, zonder dat hem een seditie smet wordt aangewreven en zonder dat hij zijn tractement of zijn titel verliest.

De eerste paragraaf van de nieuwe wet luidt aldus: „Voortaan zal geen predikant wegens dwaalere disciplinair behandeld worden. Daarentegen moet volgens hoofdstuk 1 van de Kerkwet gehandeld worden, wanneer op grond van feiten het aannemelijk schijnt, dat een predikant in zijn ambtelijken of buitenambtelijken arbeid met de belijdenis der Kerk zoo in tegenspraak gekomen is, dat zijn verder voortwerken in de Landskerk met de alleen geldende beteekening van het Woord Gods dat in de Heilige Schrift vervat en in de belijdenis uitgesproken wordt, onverenigbaar is.“

Wij kunnen ons over deze verandering niet verblijden. Waarom laat men iemand, die gebieden is de belijdenis van den Christus voor de Schriften te verwerpen, nog den titel van predikant behouden? Dat iemand die niet den dienst des Woords ontsaakt wordt, niet onmiddels naakt aan den dijk geworteld is, is te billijken; maar zal ook de Staat een ambtenaar, die blijkt voor de waarneming van zijn ambt ten eenenmale ongeschikt te zijn, ontslaan met behoud van titel en tractement? Bovendien is een algemeen college dat ter eerste en laatste instantie alle aanklachten over afwijking van de leer behandelen moet, in overeenstemming met het Woord Gods?

Opmerkelijk was het dat de liberale Generaal superintendent Umbeck in de Synode handelde over hetgeen op conferenties van leeraars de Godsdienstonderwijs geven, ter sprake werd gebracht. „Wanneer ik een leeraar na aldaar gegeven aanwijzingen Godsdiensonderwijs hoorde geven, zou ik geen oogenblik aarzelen daartegen op te treden“, zoo sprak de man, die tot het kamp der modernen gerekend wil worden.

De wensch van de Pommersche Provinziale Synode om voor de theologische leerstoelen alleen geloovige mannen te benoemen werd naar den Opperkerkeraad verwezen.

Op den laatste dag werd nog een goed besluit genomen. In de Pruisische landskerk konden tot hertoe niet menschen van allerlei stand tot ambtsdragers verkozen worden; er bestonden bepalende omtrent, den rang dien iemand bekleeden moest om benoembaar te zijn. Voortaan zullen ook handwerkers in de kerk kunnen vertegenwoordigen, ook in de Generale Synode. Dit was een echt Christelijk sociaal besluit. Hoe zou een man als Söbber over dit resultaat gelycht hebben. Mocht men nu ook door daden toonen, dat men Christelijke mannen, al behooren zij tot den geringen stand, in de vertegenwoordigingen der gemeenten verkiezen wil.

Het laatste punt van het agendum was de wensch om te geraken tot een boetes- en bededag, die op denzelfden dag door het Evangelische Duitsland zal gehouden worden.

De „Pinksterbeweging“ het spreken in tongen, is in Duitsland na de verklaring der 59 „broeders“ te Berlijn, waarvan wij in dit blad mededeeling deden, in een nieuw stadium gekomen. De „Pinksterlieden“, hebben een tegenverklaring in het licht gezonden, die weder van verschillende zijden is beantwoord. Bijna alle bladen van de „Gemeinschaften“ hebben zich over de beweging uitgesproken, de meeste en belangrijkste verklaarden er zich tegen. Alleen de Oost-Duitsche *Gemeinschaften*, waarvan de predikant Regelby redacteur is, heeft tot hertoe gewezen. Christiaansen heeft zich met voorbehoud bij de tegenstanders der beweging aangesloten. Madersohn vermaant in de *Sabbatsklangen* tot eenheid en vrede. Het schijnt echter wel, dat de vrede in de „Gemeinschaften“ alleen kan hersteld worden, wanneer de bestelde voorstanders der Pinksterbeweging heengaan. Een groot aantal minder besliste aanhangers van het spreken in tongen heeft zich weder van de beweging losgemaakt, waaronder de predikant Jobs. Urban.

De anderen schijnen zich echter vaster te organiseren. De *Pfingsterzeit* zullen tot een geregeld verschijpend blad worden. Regelby wordt daarvan redacteur. Hij heeft de „Gemeinschaft“ te Breslau verlaten, nadat men hem verklaard had, dat men zijn dienst niet langer begeerde; voor zijn voorzitterschap van den Silezischen Broederraad heeft hij bedankt. Hij vormt nu te Breslau een afzonderlijke „Gemeinschaft“.

Of de Pinksterbeweging zich nog in Duitsland zal uitbreiden, moet de toekomst leeren.

WINKLER.

Door Linderen.

BERGOPWAARTS.

XII.

BIJZONDER.

Wie een aanbeveling van Boerhaave meebrengt, kon er zeker van zijn bij Professor Barman goed ontvangen te worden. Dat ondervond ook Linderen.

In den brief had Boerhaave blijkbaar met grooten lof over zijn Zweedischen vriend gesproken. Althans Barman ontving deus met alle e-

en stelde dadelijk zijn huis tot zijn beschikking, zoolang onze vreemdeling in Amsterdam zou blijven. Niet anders meende of dat kon hoogstens voor een paar weken zijn, stelde Linnaeus toe.

Doch het liep anders uit. Twee dagen na zijn aankomst werd Linnaeus door zijn gastheer verzocht eens met hem mede te gaan naar een bovenverdieping. Daar gekomen stond hij niet weinig verbaasd. 'Leek er wel een museum. Op groote tafels lagen allerlei vreemde gedroogde planten, kruiden, bloemen, alsmede velerlei gesteenten en andere delfstoffen. In groote kasten met glazen deuren zag men geraamten van dieren, opgesette vogels; ook veel verschillende werktuigen voor de natuurkunde en een menigte boeken. Alles echter lag nog al verward dooreen.

"Gij zult u wel verwonderen over hetgeen ge hier ziet," sprak Burman; "eenigzins wanordelijk vindt ge niet?"

"Moet zeker alles nog zijn plaats krijgen," zei Linnaeus, die aandachtig rond zag. "Er is veel moois bij."

"Juist," was het antwoord. "Wat ge hier niet zijn, ik mag wel zeggen de nagelaten schatten van Paul Hermann."

"Ge bedoelt zeker den Leidschen professor. Ik heb veel van hem gehoord en gelezen."

"Juist," was van afkomst een Duitscher die op allerlei hoogeschoolen was geweest tot Rome toe, maar het ten slotte — en hierbij zag Professor Burman zijn gast veelbetekenend aan — hier in de Nederlanden toch maar het best vond. Nu moet ge weten dat, wijl hij zeer beroemd was in de plantkunde, onze Staten hem opdroegen een groote reis te doen naar Afrika, Indië en Ceylon om daar allerlei te onderzoeken."

"Zoo iets als ik in 't klein gedaan heb," zei Linnaeus.

"Toen hij na acht jaar terugkwam," ging Burman voort, "was hem een plaats als hoogleraar in de geneeskunde en de kruidkunde te Leiden opgehouwen. Ook werd hij opziener van den Kruidtuin, waar hij heel veel voor gedaan heeft."

"Hij was dus een voorganger van, en een man als Boerhaave?"

"Juist, ongelukkig werd hij niet oud, maar vijf-en-vijftig jaar. Zijn sterven was een zware slag voor de hoogeschool. Daar kwam nog iets bij. Hij was voornemens een groot werk uit te geven, waarin hij zijn ontdekkingen op Ceylon beschreef. Er behoorden een 400 tekeningen bij, alle in 't klein gemaakt. Maar door zijn dood is van dat werk niets gekomen, en ik vrees dat we ook weinig meer van zijn aantekeningen zullen vinden."

(Dit is later waarheid gebleken. Hermann's werk is goed leels verloren gegaan.)

"Is nu een kleine 40 jaar geleden" ging de professor voort, "dat Hermann stierf. Rijke verzamelingen voor de wetenschap heeft hij nagelaten. Maar wil men daar algemeen nut van hebben, dan moet het geordend en gerangschikt worden, en alles nauwkeurig beschreven. Dit werk nu is mij opgedragen, en ik heb een deel van het noodige hier laten brengen en besteed er menig uur aan."

"Dat is een verbaard werk, professor," sprak Linnaeus.

"Zeker, dat zult ge nog beter inszien als ge het eens nader bekeken hebt."

Nadat dit geschied was herhaalde de bezoeker zijn verzekering; "maar," voegde hij er bij, "is wel een aangenaam werk ook."

"Vindt ge dat?" vroeg Burman snel, "welnu dan weet ik iets. Blijft nog een poos hier om mij te helpen. Mijn huis beschouwt ge als het uwe en uw werk wordt — daar sta ik u borg voor — heel goed betaald. Over eenige maanden kunnen wij gereed zijn, en dan aanvaardt ge uw reis naar Zweden."

"Ik moet er nog eens over denken," zei Linnaeus.

"Siet van de zaak was dat hij toestemde te blijven, nu men er in Zweden ook genoege mee nam, wijl het bleek in aller belang te wezen. Zes maanden lang bleef de Zweedsche doctor in het gastrijke huis van professor Burman, die mede zijn vriend werd. Linnaeus verleidde met ijver de hulp door hem toegesgd en zoo kon heel de nalatenschap van Hermann uitnemend in orde gebracht. Burman wist de hulp wel te waa-deeren. Zoolang zijn gast bij hem was kon deze nog gebruik maken van Professor's kostbare boekery en prachtige verzamelingen. In dat half jaar leerde Linnaeus velerlei dat hem later van dienst was."

Dat was trouwens begrijpelijk. Want professor Hermann was een der grootste plantenkenners van zijn tijd geweest, een uitnemend leeraar, een uitgever van zeer nuttige werken, die ook den nog beroemden Leidschen kruidtuin zeer heeft verrijkt. Tot eer van hem heeft Linnaeus een plant Hermannia genoemd.

Het gewichtige werk was een goed eind gevorderd, toen onze Zweedsche doctor meende dat hij na een half jaar gastverblijf bij den professor genoten te hebben moest denken aan vertrekken. Hij meende natuurlijk nu naar Zweden, maar de Heere God had het anders beschikt. Een heerlijk tijdpunt wachtte hem nog vóór hij zijn vaderland zou wederzien.

CORRESPONDENTIE.

De brief uit B. is in orde ontvangen. 't Antwoord moet nog uitgesteld.

HOOGENBIJK.

Gereformeerde gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROPEN: Oosterend (Fr.) en te De Bildt (U.), F. C. Meijster, cand. te Katwijk-aan-Zee. — Kooten, J. Visser, te Hilum. — Tilburg, J. B. Netelebos, te Oost-Kapelle. — Oldekerk (Gron.), F. W. Geerds, te Zevenhuizen (Gron.). — Sijdeboven (Gron.), R. Brouwer, te Oostwilde (Gron.).

AANGENOMEN: Purmerend, Dr. J. G. Geelkerken, prop. te Hilversum. — Wormerveer, D. v. d. Meulen, te Nummendorp.

BIDANKT: Ierske, L. van Loon, te Koudekerke (Z.). — Zevenhoven, F. C. Meijster, cand. te Katwijk-aan-Zee.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROPEN: Drachtster Compagnie (Fr.), A. Kabel, te Terwispe. — Everdingen (toez.), E. A. Looze, cand. te Schoonhoven. — Arnhem (vac-Roosde meijer), J. Buek, van Maassluis. — Tello, M. A. van Rijn, te Apeldoorn. — Gerkesklooster (toez.), C. v. d. Nieuwenhuis, Surhuisterveen.

AANGENOMEN: Utrecht, Jhr. J. L. A. Martens van Sevenhoven, te Eerbeek. — Elbergen, C. P. Boersma, te Parrega. — Schalsum, P. G. Vlieg, te Deltzijl.

BIDANKT: Brielsch Nieuwland (toez.), B. J. Kanis, te Oude Niedorp. — Deinum (toez.), H. de Jonge, te Andijk.

Het eerstvolgend No. van dit blad zal uithoofde van het Kerstfeest verschijnen op Donderdag 24 Dec a.s. Advertentiën voor dat No. zullen dus uiterlijk Donderdagmorgen vóór 10 ure in ons bezit moeten zijn.

De Administratie.

Gedonneerden op DE HERAUT wordt beleefd verzocht, de abonnementsgelden over het kwartaal, eindigende 31 December, ten bedrage van f 1.20, per postwissel over te maken, welken men gelieve te adresseren aan

De Administratie van „De Heraut“, Amsterdam.

De abonnementsprijs van De Heraut is f 1.20 per kwartaal.

Na ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden.

DE ADMINISTRATIE.

Amsterdam, Dec. 1909.

Advertentiën.

GETROUWD:

P. E. v. SCHAÏK,

Predikant te Zonnemaire,

EN

THEODORA J. M. SLOTHOUBER,

Zonnemaire, } 16 Dec. 1909.

Heteren.

Mede namens wederzijdsche families zeggen zij hartelijk dank voor de vele blikken van belangstelling, bij hun huwelijk ondervonden.

Heden is in den Heere zacht en kalm ontslapen onze geliefde Tante HENDRIKA CATHARINA BURÉ, Weduwe van den Heer P. VAN DEN LINDEN, in den ouderdom van ruim 81 jaar. Uit aller naam, W. F. BURÉ Jr. Amsterdam, 10 December 1909.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
WESTERMARKT No. 21
AMSTERDAM.

„Huizen van Barmhartigheid“
te WAGENBORGEN.

't Naderende Kerstfeest herinnert ons weder aan de feestviering met onze verpleegden. Zoolals telken jare, zoo kom ik daartoe ook thans weder de welwillende medewerking onzer Vrienden en Vriendinnen inroepen.

Tot nu toe werd ik nog nimmer teleurgesteld, en ik hoop dat er ook thans weer vele milde en toegenege harten zullen zijn, die onze 240 verpleegden niet vergeten.

Moge zich dan ook ditmaal die vriendelijke toegenegenheid ten opzichte van onzen arbeid openbaren, welke ons zoo dikwijls heeft verkwikt en verblijd.

W. K. H. MAGENDANS,

Directeur.

Wagenborgen, 27 Nov. 1909.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

door den heer W. van Deth uit Antwerpen

f 5.50, uit Brussel f 121.50, uit Gent f 5, uit

Paris f 1, samen f 133; door den heer H. de

Vries uit Herwenen f 0.50, uit Rossum f 20.50,

samen f 21; door den heer G. F. Hummelen te

Assen f 2.50; door den heer G. Feringa uit

Abeude f 8, uit Baambrugge f 70.75, uit

Loenersloot f 10, uit Nichtevecht f 25; door Da

R. van Reenen uit Marrum f 1; door Dr. N.

Woldinga te Ten Post f 23; door den heer

H. A. P. Meijer uit Benthuizen f 5.50, uit

Hazerswoude (dorp) f 27.50, uit dito (Rijndijk)

f 10, uit Koudekerke f 5; door het Local

Comité te Rotterdam des storting f 300; door

den heer Mr. A. ter Weele uit Delden f 0.50,

uit Enschede f 86, uit Glanerbrug f 5.50, uit

Haaksbergen f 5, uit Hengelo f 61, uit Lonneker

f 5, samen f 163.

Aan Collecten (voor de Theol. faculteit):

van de Gereformeerde Kerk te Leerdam f 11.02;

te Doetinchem f 6.06; te Muiderberg f 2.16; te

Aalsmeer f 4; te Watergraafsmeer f 35.39; te

Nederhorst den Berg f 2.80; te Muiden f 1; te

Uithoorn f 1.10; te Balloo f 13.85; te Houwerzijl

f 10.11; te Leens f 10.52; te Middelhut f 35.75; te

Pietersburen f 5.06; te Schouwerzijl f 10.31; te

Uithuizen f 21.48; te Uithuizermeeden W. G.

f 20.28; te O. G. f 12.61; te Utrum f 12.74; te

Warffum f 9.79; te Winsum f 16.21; te

Zoutkamp f 10.04; te De Lier f 7; te Bennekom

f 17.60; te Amerongen f 2.75; te Driebergen

f 26.06; te De Bildt f 6.52; te Vleuten en Stiens

f 2.75; te Utrecht f 150.80; te Vreeswijk f 7.32;

te Hartelien f 4.52; te Montfoort f 1.25; te

Linschoten f 2.68; te Benschop f 5.55; te Lopik

f 3.95; te Zetten f 6; te Nijmegen f 9.66; te

Wageningen f 3.21; te Aalten f 13.38; te

Oosterland f 1.

Voor de Medische faculteit:

(Contributiën): door den heer W. van

Deth te Brussel f 5; door den heer G. Feringa

te Baambrugge f 2; door den heer Joh. Krop

Stichtsche
Wijnhandel.
ZEIST.
(Uitsluitend)
Avondmaalswijn.

Voor Kranken en Lijdenden.
Is verschenen een serie van 50 blaadjes van verschillende schrijvers, o.a. G. STEINBERGER, Dr. A. KUYPER, Dr. A. J. Th. JONKER, FRANCES R. HAVERGAL, H. S. S. KUYPER e.a., bijeengezocht door J. H. KUYPER.
Gaarne wordt een serie ter kennis-making toegesonden à 50 ct.
Zeer geschikt tot uitleiding bij gelegenheid van het Kerstfeest.
Prijs per 100 ex. f 1.—; 250 ex. f 2.—; 500 ex. f 3.50; 1000 ex. f 6.—.
In den boekh. verkrijgbaar en bij den Uitgever J. BOOTSMA, 's Gravenhage.

GELDOOD.

Het Bestuur der Ned. Vereeniging van Vrienden der Waarheid heeft geen geld meer in kas om het tractement van den oeffenaar en het pensioen der Weduwen te betalen. Reeds dikwijls riepen wij de hulp onzer broeders en zusters in, en nooit te vergeefs. Moge ook nu weder allen die het Sion Gods liefhebben, gedachtig aan den arbeid onzer broeders, ons door hunne gaven steunen!

Namens het Bestuur,

Dr. F. L. RUTGERS, Voorzitter.
Ds. B. VAN SCHELVEN, Vice-Voorzitter.
G. H. A. GROSHUDE, Secretaris.
J. YSEBRAND, Penningmeester.
Koningspleinweg 223.

„DE HARP“,
— MAANDELAAD —
ter BEVORDERING van de TOONKUNST onder de
CHRISTENEN in NEDERLAND.
Onder Redactie van F. PIJLMAN en
met medewerking van de Heeren J.
GODEFROY te Steenwijk; Mr. H.
Graaf van HOGENDORP, te 's Hage;
Ds. D. J. KARSEN en J. B. W.
KOELMAN, te Amsterdam; F. J.
SCHWEINSBERG, te Nijmegen en
Anonymus.
Men vrage gratis proefnummer aan.
— Kantoor: —
Breeuwerstraat 18, Amsterdam.
Abonnementsprijs 50 cents per jaar.

Groningsche Hypotheekbank voor Nederland.

Gevestigd te GRONINGEN.
Telefoon Intercommunale No. 674.
Maatschappelijk Kapitaal f 1,000,000.
Uitstaand bedrag aan Hypotheken op 31 December 1908, f 2,556,762.50, aan Pandbrieven f 2,512,950.—.
Commissarissen: Prof. Mr. D. P. D. FAHUS, A. W. SCHIPPERS, Jhr. H. A. WTTWAAL, VAN STOUTWEGEN, Mr. P. DIELEMAN, E. G. WENTINK.
Raad van Toezicht: Jhr. TERPSTRA, Mr. H. VAN DER VEGTE, M. UBBENS.
Geeft uit 4 pCt. Pandbrieven,
koers 99 %, in stukken van f 1000.—, f 500.—, f 100.— en f 50.—, verkrijgbaar ten kantore der Bank, bij alle Agenten en Effectenhandelaren. Inlichtingen geven te Amsterdam de H.H.: L. G. WEISZ & Co. Westermarkt 21 en RADIUS en DANE, Prinsengracht 652, te Rotterdam de heer H. DANE, Haringvliet 49.

De Directie:
M. BROUWER, Mr. W. SWITTERS, F. J. BOLT.

LUXETTE, NIEUWSTE BRILLEN.
voor veraf en lezen te zamen.

Uitsluitend bij:
DIRK HÜTTER, Opticien,
Tel. 8829. :: 12 Taksteeg 12, Amsterdam.

Onlangs verschenen: De Tweede, veel vermeerderde druk van „Van het Licht dat schijnt in de Duisternis“ door Mevrouw H. S. S. Kuyper. Ruim 200 bllz. 10 g. f 1.25. In artistieke Prachtband gebonden f 1.75. Verkoopbaar b/d. boekh. of n. toes. v. postw. b/d. Uitgevers La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND“.

Maidienst tusschen Amsterdam en Nederlandsch-Indië,
IN VERBINDING MET DE DIENSTEN DER
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij,
via GENUA, SABANG en SINGAPORE.

van Amsterdam	van Genua	to P. Sald (Poeloe Weh)	te Sabang	te Singapore	te Batavia
Vondel.....	11 Dec.	23 Dec.	28 Dec.	12 Jan. '10	15 Jan. '10
Koning Willem II.....	25 "	6 Jan. '10	11 Jan. '10	26 "	29 "
Koningin Wilhelmina 8 Jan. '10	20 "	25 "	9 Febr.	12 Febr.	14 Febr.
Grotius.....	22 "	3 Febr.	8 Febr.	22 "	25 "
Koning Willem III.....	5 Febr.	17 "	22 "	8 Maart	11 Maart
Oranje.....	19 "	3 Maart	8 Maart	22 "	25 "
Rembrandt.....	5 Maart	17 "	22 "	5 April	8 April
Koning Willem I.....	19 "	31 "	5 April	19 "	22 "

Deze mailboten hebben zoowel op de uit- als thuisreis te Sabang onmiddellijke aansluiting op Deli en Padang met de booten der Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

EXTRA AFVAARTEN:

Naar JAVA en naar MACASSAR (eventueel met overlading).
25 December + Nias, Kapt. S. FENENGA.
Laadt voor Sabang, (Olieh-leh), Padang en Macassar direct.
4 Januari + Biliton, Kapt. W. A. DE WIJN.
Laadt voor Sabang, (Olieh-leh), Padang en Tjilatjap direct.
29 Januari + Ambon, Kapt. G. P. BAUM.
Laadt voor Sabang, (Olieh-leh), Padang, Tjilatjap en Macassar direct.
Adres voor LADING en PAKKETTEN:
te AMSTERDAM: VRACHTBUREAU STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND“ (Handelskade);
te ROTTERDAM: HUDIG & VEDER voor de schepen gemerkt +, KUYPER, VAN DAM & SMEER voor die gemerkt *.
Adres voor PASSAGE: Afdeling Passagiersdienst, Prins Hendrikkade 159 te Amsterdam en bij de Agenten.
N. B. De vaarboorten der schepen kunnen gewijzigd worden.

LEVENSVZERZEKERING
de Nederlanden van 1845
BRAND - - VERZEKERING
INBRAAK
DEN HAAG (vroeger Zutphen). Directie HENNY.
KAPITAAL..... f 4,000,000.00
RESERVEFONDS ruits..... f 1,374,000.00

Wed. P. VAN ELJK & ZONEN
Hoofdkantoor: AMSTERDAM, Damrak 60.
Bijkantoren: AMSTERDAM, Dam 13-15-17.
HILVERSUM, Langestraat 65.
HAARLEM, Kruisweg 69.
ROTTERDAM, Zuidblaak 63, bij het Postkantoor.
DORDRECHT, Wijnstraat, hoek Wijnbrugsteeg.

Belasten zich met de uitvoering van EFFECTENORDERS.
Nemen en geven GELDEN op PROLONGATIE.
Sluiten BELEENINGEN.
Ontvangen GELDEN à DEPOSITO tegen dagelijks vast te stellen rentekoers.
Wisselen VREEMDE BANKNOTEN en MUNTSPECIEN.

R. C. VERWELJCK,
Vragenboekje op de Kieswet
TEN DIENSTE DER KIEZERS;
met volledige opgave van districten, tabellen, enz.
— 4e DRUK —
bevattende de wijzigingen in 1900 aangebracht, de staten, tabellen, enz.
Prijs f 0.25.
Amsterdam. W. KIRCHNER.

Verschenen:
Zondagsschoolrooster voor 1910.
BEWERKT DOOR
Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN.
Prijs geperforeerd f 0.04; 100 Ex. f 3.—.
J. A. WORMSER, Hilversum.
RHEUMATIEK-LIJDSERS!
Wilt gij werkelijk met Gods hulpe genezen worden? Gelieve dan postwissel te zenden ad 10 ots. of 2 postregels à 5 cts. per brief aan 't Bureau „Onze Reiziger“ No. 113 te Sneek.

Drie Boeken
van Dr. W. Geesink
en Thomas à Kempis.
In uitverkoop voor slechts f 1.50
Dr. W. Geesink. Om te doen Gedanken. Meditatiën voor Kerstmis. Oudejaarsavond, Paschen en Pinksteren. 1 deel. Prijs f 1.50.
Ieder die dit werk voor f 1.50 koopt, ontvangt er nog bij:
1. Thomas à Kempis. De Navolging van Christus. 1 deel.
2. Thomas à Kempis. Meditatiën over het leven van Christus. 1 deel.
Alzoo de drie Boeken samen tijdelijk voor slechts f 1.50.
Te bekomen bij D. BOLLE, Bazaar van Goedkoop Boeken. Haag 98, te Rotterdam. Franco na ontvangst van Postwissel, waarop melden: Geesink en Kempis.

Spaarbank
VOOR DE
Stad AMSTERDAM.

De zittingen worden gehouden
tot Inbreng en Terughetaling:
In het Hoofdbureau, Singel No. 546 bij de Vijzelstraat.

ELKEN WERKDAG des morgens van half 10 tot half 1 uur en des avonds van half 7 tot half 9 uur.

In de Bijbureaux:

1. Haarlemmerplein No. 4. **ELKEN WERKDAG** des morgens van half 10 tot half 1 uur en des avonds van half 7 tot half 9 uur.

2. Laurierstraat No. 122;

3. Bilderdijkstraat No. 194;

4. Ferdinand Bolstraat No. 108;

5. 1ste Van Swindenstraat No. 19;

6. „Het Zeemanshuis“, Kadijksplein No. 8;

ELKEN DINSDAG en ZATERDAG des avonds van half 7 tot half 9 uur.

RENTE wordt bijgeschreven:

In het Hoofdbureau elken werkdag en in de Bijbureaux, op bovengenoemde dagen, in dien sulks van te voren wordt aangevraagd.

Namens het Bestuur:

Mr. P. J. C. TETRODE.

Voorzitter.

Mr. H. J. J. POST.

Secretaris.

Lezers van
Dag- en Weekbladen
IN DE
Spoorwegwagens

werpt Uwe Couranten, na ze gelezen te hebben, in de bussen voor de Ziekenhuizen op de Perrons van de Spoorwegstations aanwezig; daarmede verricht gij een nuttig werk.

Laat ze vooral niet in den wagen liggen.

Boek- en Courantdrukkery:
ROEVER KROON & BAREL.
Amsterdam.

Dit blad wordt
Bijdragen van
dit blad betreft
aan de ADMINISTRATIE
Inzendingen, di
annen voor het

„2
komt en
[KE

Wat bekoort,
heel de Christ
heilige vreugd
spoedt en het h
weer onder on
het Paascheest
stemt tot heil
glans van ons
dik ander hoog
dagen stond at
voor het besef
orde vooraan.
wenschen van
dit zijn uitdruk
Christenland de
die van alle a
boven. Nu we
komstigs hietoe
maand van Dec
ons gein, terwi
en vooral zoo
geluid, de weer
lokt en de led
strooit. De teg
heid der korte
die van Bethle
iets betooverend
het einde des j
van het Kerstfe
meer vorm en g
van de hoogtet
vallen. Met Ki
lange reeks van
onze scholen en
ook het Kerstfe
den is, geeft he
dagen voor al h
wintermaand nie
strooit, doorleef
inniger band, en
geheel op de f
toch, ook al bre
ing, toch laat
hooge jubel van
ren, en moet de
Kerstvreugde ge
aangaf in deze
gij, dochter Sion
van Jerusalem,
en Hij is een He
Wat altoos weer
nooit zijn bekor
poesie, die ons in
In God is alles
Heilige niet, maar
lijkheden en wer
mensen nooit
een poging om in
werkelijkheid uit
God dicht door t
dichten in onze fan
hem Goddelijke p
ook uitsprekt in w
zouden de gebo
Jeruzalem hebben
Koning geboren
Bethlehem, twee
van Jeruzalem ge
tusschen de mach
Koning en de ned
boren werd, zoo
besef te laten spre
leent onze Koning
hij tot ons komt
uit. Zelfs is in dit
de woning van ee
stal tot plek ver
eerst het levensli
in dien stal een die
niet een koninkrijk
voor voeding v
stede is waarin on
nedergelegd. Het
werken, om alles
toeberengen, tot h
herleiden, opdat d
la onze donkerheid
zou blijven. Daar
lijkelijk nacht-teed
vergetene onder d
niets anders zijn
des Heeren", en c
van den engel C
vrouwen verheven
op een afstand van
veld de herders, di
en dan, hoog boven
hof en 's mensche
de wereld torjuch